

Wayel Abo Asbah

Republika Jemenu
Akademia Wychowania Fizycznego, Warszawa

Postawy studentów wobec głuchych. Badania porównawcze polsko-jemeńskie

**Attitudes of Students Toward Deaf People.
Comparative Polish-Jemen Studies**

Słowa kluczowe: dystans społeczny, stereotypy, postawy, status ekonomiczny, wpływy kulturowe.
Key words: social distance, stereotypes, attitudes, economic status, cultural influences.

Streszczenie

Opisane badania dotyczyły oceny postaw studentów wobec ludzi głuchych. Badania objęły 50 polskich studentów i 43 studentów z krajów arabskich studiujących na różnych wyższych uczelniach w Warszawie. W celu przebadania ich postaw zastosowano w sposób anonimowy kwestionariusz oceniający dystans społeczny. Okazało się, że dystans ten zmniejsza się, gdy kontakty oraz interakcje z osobami głuchymi stają się częstsze. Autor oparł się na podejściu teoretycznym zaczerpniętym z prac E. Aronsona i H. Lane'a. Ujawniło się istotne znaczenie statusu ekonomicznego osób badanych, który miał wpływ na przejawiane przez nie rodzaje postaw. W mniejszym stopniu wystąpiły różnice między studentami polskimi i pochodzącymi z krajów arabskich. Wystąpiły natomiast różnice w postawach między studentami uczelni technicznych i humanistycznych. Ta ostatnia grupa przejawiała mniejszy dystans społeczny wobec osób głuchych.

Summary

The current study investigated the attitudes of students toward deaf persons. The subjects were 50 Polish students and 43 students who were arabic origin and recruited from different university faculties in Warsaw. To explore the attitudes the questionnaire concerning the social distance was given anonymously. It was clear, that social distance, stereotypic prejudices and negative attitudes toward deaf are decreased when the direct contacts and interactions with this group are more frequent. Author

used the theoretical approach elaborated by E. Aronson and H. Lane and he pointed out the significance of economical status of subjects on their kind of attitudes. The students from two nations have the similar type of attitudes. On the other hand the investigations indicated that the students of technical departments manifested greater social distance toward deaf.

Mieszkając w Polsce i studiując od kilku lat, na co dzień obserwuję i bezpośrednio stykam się z wieloma różnicami w zachowaniu, systemach wartości, sposobie myślenia i spostrzegania między społeczeństwami polskim i jemeńskim.

W świecie arabskim i europejskim panują całkowicie odmienne wzorce kulturowe. Różnice społeczne, polityczne, ekonomiczne i religijne zauważalne są na każdym kroku. Obejmują one także stosunek do różnych mniejszości i grup społecznych, a w tym tzw. niepełnosprawnych.

W Jemenie w tradycję muzułmańską wpisana jest tolerancja, zrozumienie i pomoc wobec ludzi kalekich, słabszych i chorych. To decyduje o przychylnym nastawieniu Jemeńczyków wobec osób dotkniętych problemami niepełnosprawności.

Życie rodzin w Jemenie cechuje się tym, że jej członkowie mieszkają wszyscy razem. Rodzina zwykle składa się z kilku pokoleń. Domownicy wspólnie przeżywają zarówno troski, jak i radości. Podłoża takich zachowań należy szukać w pielęgnowaniu tradycji życia we wspólnocie rodzinnej oraz w wielkim poszanowaniu osób starszych.

Jest to kraj biedny, większość społeczeństwa żyje na pograniczu ubóstwa i nędzy, lecz moralne zobowiązania wobec ludzi starszych, niepełnosprawnych, upośledzonych oraz nacisk społeczeństwa jemeńskiego nie pozwalają na ich odrzucenie i pozostawienie bez godziwej opieki.

Dopiero w 1962 r. po rewolucji nastąpiły przemiany w świadomości społecznej Jemeńczyków zamieszkujących w północnej części kraju. W nieznacznym stopniu zaczęła rozwijać się od tego czasu nauka, uległ poprawie system pomocy socjalnej. Zaczęły powstawać szpitale, szkoły, wyższe uczelnie itp. instytucje.

W 1990 r. nastąpiło zjednoczenie północnej i południowej części Jemenu, co wpłynęło na rozbudzenie dążeń demokratycznych w całym społeczeństwie. Wśród ludności zaczęła rozkwitać nadzieja na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych w otoczeniu ludzi zdrowych.

Dlatego mimo to, że w chwili obecnej brakuje środków finansowych na wiele przedsięwzięć związanych z medycyną oraz pomocą socjalną, wszyscy mieszkańcy Jemenu spodziewają się, że spełnią się ich oczekiwania na godne życie, wierząc, że każdy człowiek niepełnosprawny znajdzie pomoc fachowców w odpowiednich ośrodkach zdrowia dysponujących programami pomocy integracyjnej.

W Jemenie nie rozwinęła się jeszcze nauka w kierunku pomocy głuchoniemym. Nie ma tam takiej tradycji, jaka istnieje już w wielu krajach Europy.

Polskie korzenie tolerancji wobec ludzi słabych, chorych i kalekich opierają się na tradycji chrześcijańskiej. Wzorce te przekazywane są przez dom rodzinny, szkołę, Kościół.

W Polsce mimo większej świadomości, wiedzy czy możliwości ekonomicznych programy dotyczące integracji ludzi niepełnosprawnych prowadzone są jeszcze na niewielką skalę. Brakuje wciąż funduszy na przedszkola i szkoły specjalne.

Społeczeństwo polskie po przemianach w 1989 r. uległo wyraźnemu rozwarstwieniu. Przemiany spowodowały zwiększające się bezrobocie, wzrastającą liczbę ludzi bezdomnych, narastającą przestępczość wśród nieletnich, powiększającą się sferę społeczną o niskim statusie socjokulturowym. Tacy ludzie – bez szans na otrzymanie dobrej pracy, rozwoju – są często sfrustrowani, wrogo nastawieni do świata.

Na takim gruncie bardzo łatwo rodzą się uprzedzenia i negatywne postawy, np. wobec niepełnosprawnych, gdyż osoby o niskim statusie ujawniają więcej uprzedzeń niż te, których pozycja społeczna jest wysoka [Aronson 1987].

Polacy reprezentują wysoki poziom tolerancji oraz zrozumienie dla nieszczęść innych osób. Rozwijają się instytucje charytatywne, ośrodki pomocy społecznej, poradnie itp. Przybywa fachowców gruntownie wykształconych w tym zakresie.

I. HIPOTEZY

1. Teoretyczne

1. Dystans wobec osób głuchych będzie mniejszy u studentów uczelni humanistycznych niż u studentów uczelni technicznych.

2. Studenci z Jemenu będą wykazywali mniejszy dystans wobec osób głuchych niż studenci polscy. Wpływa na to silna religijność w Jemenie.

3. Mniejszy dystans wobec głuchych bez względu na typ uczelni i narodowość będą mieli studenci, którzy mają osobę głuchą wśród znajomych lub w rodzinie.

2. Badawcze

1. Średnia wyników na skali dystansu społecznego w grupie studentów kierunków humanistycznych będzie wyższa niż w grupie studentów kierunków technicznych.

2. Średnia wyników w grupie studentów jemeńskich będzie wyższa niż w grupie studentów polskich.

3. Średnia w grupie osób mających w rodzinie lub wśród znajomych osobę głuchą będzie wyższa niż w pozostałych grupach.

II. METODY BADAŃ

1. Narzędzie badawcze

Dane dotyczące postaw studentów wobec osób głuchych uzyskano za pomocą zmodyfikowanej wersji skali dystansu społecznego Bogardusa na podstawie adaptacji Prothro i Miles'a [Newcomb 1965]. Jest to skala 9-stopniowa, z pytaniami uporządkowanymi szeregowo od dużego stopnia akceptacji (małżeństwo, przyjaźń, koleżeństwo) do jej całkowitego braku (usunięcie z sąsiedztwa, kraju, eksterminacja). W celach badawczych utworzono polską i jemeńską wersję arkusza odpowiedzi.

2. Badane osoby

Wybraną grupę badawczą stanowili studenci wyższych uczelni z Warszawy, Łodzi i Wrocławia, pochodzący z Polski i Jemenu. Badane grupy składały się z 50 studentów z Polski (25 osób studiujących kierunki techniczne i 25 osób studiujących kierunki humanistyczne) i 50 Jemeńczyków studiujących w Polsce.

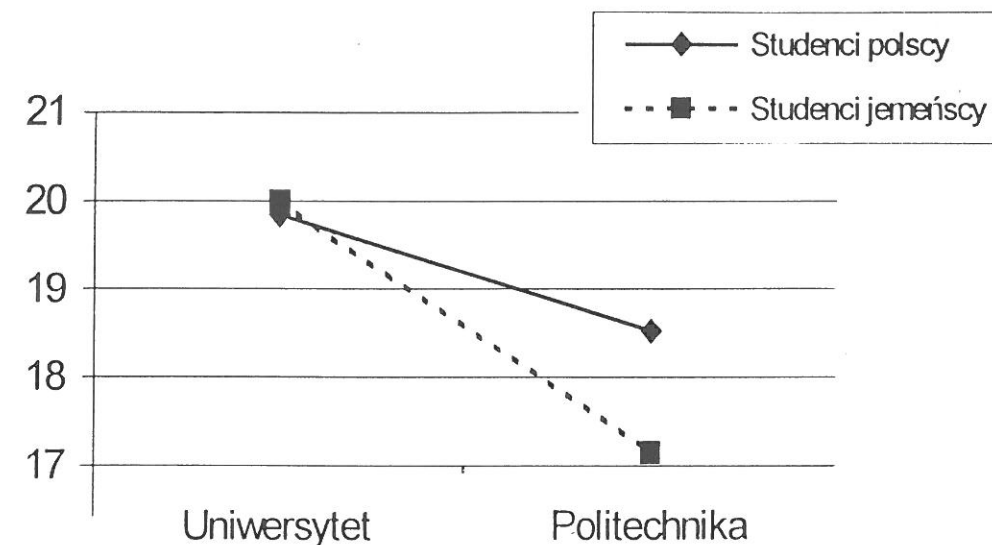
III. WYNIKI KOŃCOWE

Początkowe przypuszczenia dotyczące dystansu w stosunku do osób głuchych w znacznej mierze się potwierdziły. Okazało się, że wielkość dystansu zależy od profilu i typu uczelni. Studenci politechniki cechują się większym dystansem wobec osób głuchych niż studenci kierunków humanistycznych.

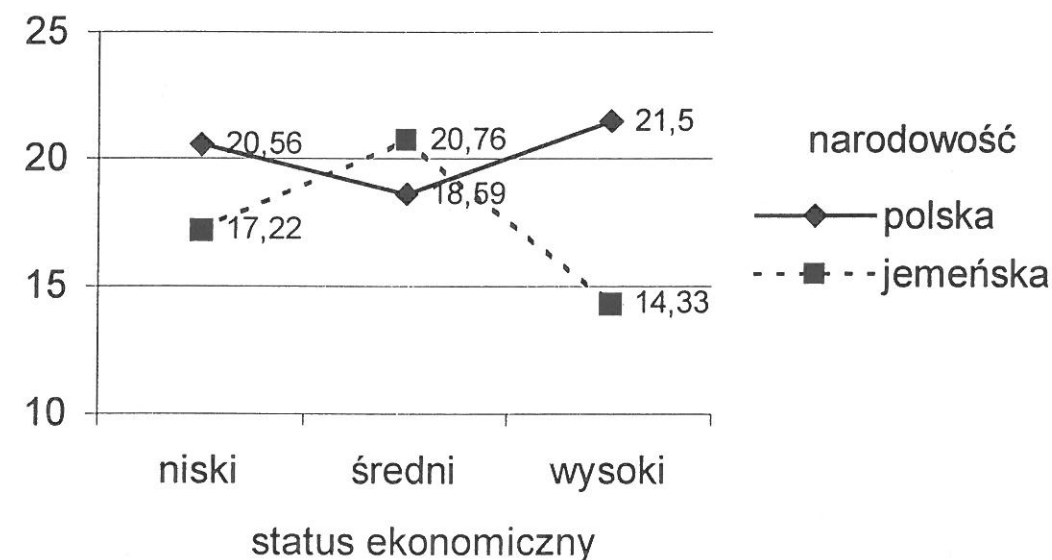
Jeśli chodzi o dystans wśród studentów wyższych uczelni, można stwierdzić, że zdecydowanie większą tolerancją dla osób niesłyszących cechują się studenci z uczelni o kierunkach humanistycznych niż studenci politechniki. Z pewnością powodem tej prawidłowości jest fakt, że humaniści są bardziej otwarci i wrażliwi na problemy innych ludzi z racji swoich zainteresowań. Problematyka kierunków studiów humanistycznych oscyluje wokół człowieka i jego problemów. Zajęcia z etyki, filozofii, historii, psychologii, pedagogiki uwarunkowują na cierpienia, rozterki, dylematy różnych ludzi. Nauki humanistyczne umożliwiają lepsze i głębsze poznanie ludzkiej natury.

Rozpatrując problem wpływu statusu ekonomicznego na postawy wobec osób głuchych, należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie tychże postaw wśród Jemeńczyków i Polaków.

Najmniejszy dystans mają Jemeńczycy o średnim statusie ekonomicznym. Ludzie o najniższym i najwyższym statusie prezentują postawy najmniej tolerancyjne. U Polaków sytuacja kształtuje się odmiennie. Najmniejszy dystans można

Ryc. 1. Wykres średnich wyników z uwzględnieniem kraju pochodzenia i typu uczelni

Ryc. 2. Wykres średnich wyników uzyskiwanych przez osoby o różnym statusie ekonomicznym i o różnych narodowościach

obserwować u Polaków o najwyższym statusie ekonomicznym (rozwój pomocy charytatywnej, sponsorowania instytucji, szkół itp.) oraz wśród Polaków najuboższych (wykazywanie zrozumienia dla ludzkiego nieszczęścia, chęć bycia razem w trudnej sytuacji itp.).

Innym czynnikiem silnie wpływającym na postawy studentów było posiadanie w rodzinie lub w kręgu przyjaciół osoby głuchej. Zarówno Polacy, jak i Jemeńczycy mający bezpośredni kontakt z osobą głuchą cechowali się bardzo przychylnymi postawami wobec głuchych, a co za tym idzie – bardzo małym dystansem. Jest to wynik bardzo optymistyczny, który sugeruje, że dystans społeczny zmniejsza się wraz z jakością kontaktów z osobami głuchymi. Im ten kontakt jest bardziej bezpośredni, osobisty, tym dystans jest mniejszy. Można zatem twierdzić, że stereotypy i uprzedzenia zmniejszają się pod wpływem kontaktu z osobami głuchymi. Twierdzenie to jest zgodne z założeniami psychologii społecznej [Aronson 1987].

Na zakończenie chciałbym zacytować stwierdzenie B. Szczepankowskiego: „Nie musimy być wszyscy tacy sami. Odmienność może również fascynować”.

Bibliografia

- Aronson E. (1987). Człowiek istota społeczna. Warszawa: PWN.
- Bouvet D. (1996). Mowa dziecka. Tłum. T. Gałkowski. Warszawa: WSiP.
- Czerwińska-Jasiewicz M. (1991). Psychologiczne problemy wyboru zawodu. Warszawa: Wyd. UW.
- Eysenck H., Eysenck M. (1996). Podpatrywanie umysłu. Dlaczego ludzie zachowują się tak, jak się zachowują? Gdańsk: GWP.
- Gałkowski T. (1977). Postawy wobec osób z odchyleniami od normy, a wychowanie. Wkładka NURT nr 6, Warszawa: Instytut Kształcenia Nauczycieli.
- Gałkowski T. (1998). Niektóre psychologiczne i społeczne problemy osób głuchych. „Kosmos” 3 (240), 237-242.
- Gałkowski T., Kunicka-Kaiser I., Smoleńska J. (1978). Psychologia dziecka głuchego. Warszawa: PWN.
- Ibrahim Abdul-Satar (1985). Człowiek i psychologia. „Świat Wiedzy” 2 (Kuwejt).
- Korczak J., Poznańska A. (1933). Plebiscyty życzliwości i niechęci. „Polskie Archiwum Psychologii” 6, 241-262.
- Lane H. (1996). Maski dobroczynności. Tłum. T. Gałkowski, J. Kobosko. Warszawa: WSiP.
- Mądrzycki T. (1977). Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw. Warszawa: WSiP.
- Muller R. J. (1997). Słyszę ale nie wszystko. Warszawa: WSiP.
- Perier O. (1992). Dziecko z uszkodzonym narządem słuchu. Tłum. T. Gałkowski. Warszawa: WSiP.
- Szczepankowski B. (1998). Dwa światy niesłyszących. „Nowy Świat Cisy” 1, 8-10.
- Tajfel A. (1974). Intergroup behaviour: social compression and social change. Michigan: Katz-Newcomb Lecteurs.
- Zimbardo P. G., Ruch F. L. (1994). Psychologia i życie. Warszawa: PWN.